

זבחים פ"ב – פסול דם שנכנס או שיצא מחוץ לתחמו

שאלות:

1. דב הכהן הכניס דם של עולה לתוך ההיכל האם העולה נפסלה?

המקור לשיטת רבי עקיבא שכל הדמים נפסלים בהיכל

הגמרא דנה במקור לשיטתו של רבי עקיבא, שאמר שכל דם של קורבן חיצוני שנכנס להיכל – נפסל.

- **רבי יהודה** אומר בשם **שמואל** משל שהרעיון הוא: שאם אנחנו עסוקים בדבר מסוים, לא צריך לאזכר אותו במפורש. לכן, הפסוק "**וְכָל־חֲטָאת אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדְּמָהּ**" שנאמר בפרשה שעוסקת בחטאת, היה יכול להשמיט את המילה "חטאת". אם התורה בכל זאת אזכרה אותה, כוונתה ללמד שהדין הזה חל לא רק על חטאת, אלא על כל הקדשים.
- **רב הונא בריה דרב יהושע** דוחה את המשל הזה ומביא משל הפוך. הוא טוען שמכיוון שבפרשה הזאת כבר למדנו להרחיב דינים אחרים (כמו מריקה ושטיפה לכלי מתכות שנתבשלו בהם) לכל הקדשים, חזרת התורה על המילה "חטאת" באה דווקא **למעט**, וללמד שהפסול בכניסה להיכל חל רק על חטאת.
- בסוף הגמרא מביאה את המקור מדרשה מפורשת של רבי עקיבא בבירייתא: מהמילה "**חֲטָאת**" – לומדים על חטאת עצמה. מהמילה "**כָּל**" – מרבים את שאר קדשי הקדשים. מהאות ו' של "**וְכָל**" – מרבים גם את הקדשים הקלים.
- **רבי יוסי הגלילי** חולק וטוען שהריבויים "כל" ו"וכל" באים ללמד רק על סוגים שונים של חטאת מעבר לחטאת היחיד (שהיא חטאת נקבה), כמו חטאת ציבור וחטאת זכר.
- הגמרא **מקשה**: הרי מבריייתא אחרת ידוע **שרבי יוסי הגלילי** סובר שכל הפסוק הזה בכלל לא עוסק בחטאת חיצונית, אלא בחטאות פנימיות שנשרפות (במקרה שאירע בהן פסול, הן נשרפות בתוך העזרה ולא מחוץ למחנה, ואכילתן אסורה בלאו!) הגמרא **מתרצת** שהוא אמר את דבריו רק "לשיטתו של רבי עקיבא" – כלומר, גם אם נקבל את ההנחה שהפסוק הזה עוסק בחטאת חיצונית, עדיין אין לרבות ממנו את שאר הקדשים.

2. אילן שחט את השלמים על מנת שהדם ייזרק בתוך ההיכל האם הקרבן פסול?

משנה חדשה: דם חטאת שחולק, ונכנס מקצתו לפני

משנה חדשה דנה במקרים שונים של דם חטאת שנתקבל בשני כוסות, ומה קורה כשחלק ממנו נפסל.

- יצא אחד מהכוסות לחוץ: הכוס הפנימי שנשאר בעזרה – כשר.
- נכנס אחד מהכוסות לפני (להיכל):
 - **רבי יוסי הגלילי**: מכשיר את הכוס החיצוני שנשאר בעזרה.
 - **חכמים**: פוסלים גם את הכוס החיצוני.

○ **רבי יוסי הגלילי**: טוען קל וחומר: "מה בחוץ, מקום שמחשבה פוסלת בו (אם שחט מתוך מחשבה לזרוק את הדם בחוץ = מחשבת חוץ למקומו), יציאת מקצת הדם לא פוסלת את הדם הנשאר – אז בפנים, מקום שמחשבה לא פוסלת בו (אם שחט מתוך מחשבה לזרוק את הדם בפנים), קל וחומר שהכנסת מקצת הדם לא תפסול את הדם הנשאר!".

○ מחלוקת נוספת במשנה (ממתי חל הפסול של הכנסת דם פנימה להיכל):

- לדעת **רבי אליעזר**: הדם נפסל מיד כשנכנס "לכפר", אפילו אם לא כיפר בפועל.
- לדעת **רבי שמעון**: הדם נפסל רק אם כיפר בפועל (היזה מהדם בפנים).

לדעת **רבי יהודה**: אם הכניס את הדם בשוגג, הדם כשר.

המשנה מוסיפה שהציץ של הכהן הגדול מרצה על טומאה, אבל לא מרצה על דם שיצא מחוץ לעזרה.

3. נוח הכניס בטעות בשר של שלמים לתוך ההיכל האם הקרבן נפסל?

הרחבת הדיון בין רבי יוסי הגלילי לחכמים

הגמרא מביאה ברייתא שמרחיבה את הדיון הלוגי ("קל וחומר") בין **רבי יוסי הגלילי לחכמים**.

- **חכמים** דוחים את הקל וחומר של **רבי יוסי הגלילי** מדרשת הפסוק "וְכָל־חֲטָאת אִשָּׁר יוֹבֵא מִדְּמָה", שמלמד שאפילו **מקצת** דם שנכנס פוסל את הכל. (זה בניגוד לשיטת **רבי יוסי הגלילי** עצמו, שלומד את הפסול מפסוק אחר שבו מדובר על כל הדם).
- **רבי יוסי הגלילי** משיב אם ככה, בואו נלמד בקל וחומר הפוך לגבי דם שיצא החוצה מהעזרה! "ומה בפנים, מקום שמחשבה לא פוסלת, הכנסת מקצת פוסלת את הכל – אז בחוץ, מקום שמחשבה כן פוסלת, קל וחומר שיציאת מקצת תפסול את הכל!".
- **חכמים** עונים שהפסוק אומר "**אִשָּׁר יוֹבֵא**" – כלומר, רק **הבאה פנימה** פוסלת את הדם הנשאר, אבל **יציאה החוצה** לא פוסלת אותו.
- והגמרא ממשיכה ומביאה ארבע אפשרויות נוספות תיאורטיות ללימוד קל וחומר סביב דיני פסול של מחשבת, חוץ ופנים מהדינים שראינו, ודוחה כל אחד מהם באמצעות דרשת פסוק ספציפית:

1. **האם מחשבה להכניס דם פנימה תפסול?** הגמרא דוחה את האפשרות הזאת מהמילים בפסוק "**בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי**", שממנו לומדים שמחשבת "חוץ למקומו" פוסלת רק במקום שהוא "משולש" (שיש בו דם, בשר ואימורים, כמו מחוץ לעזרה), וההיכל לא כזה.
2. **אולי מחשבה להוציא דם החוצה לא תפסול?** הגמרא דוחה את זה מהפסוק "**פְּגוּל יִהְיֶה**", שממנו לומדים במפורש על פסול מחשבת "חוץ למקומו".
3. **האם בשר שנכנס להיכל נפסל?** הגמרא דוחה את זה מהפסוק "**מִדְּמָה**", שמדגיש שרק **דם** שנכנס פוסל, ולא בשר.
4. **אולי בשר שיוצא החוצה לא נפסל?** הגמרא דוחה את זה מהפסוק "**וּבִשָּׂר בִּשְׂדֵה טְרֵפָה לֹא תֹאכְלוּ**". המילה "בשדה" מלמדת שכמו שבשדה אין מחיצות, ככה כל בשר קודש שדורש מחיצה ויוצא ממנה – נאסר.

4. יהוישיב הכהן הגדול סיים להזות ביום הכיפורים על הפרוכת ואז הכניס את הדם שוב לקודש הקודשים הדם נפסל?

משמעות "אל הקודש פנימה"

הגמרא שואלת על הכפילות בפסוק "הן לא הובא את דמה אל הקודש פנימה", שממנו למדו שדם חטאת שנכנס פנימה נפסל. גם "הקודש" (ההיכל) וגם "פנימה" (קודש הקדשים)? הרי אם הכנסה להיכל פוסלת, קל וחומר שהכנסה לקודש הקדשים פוסלת!

- **רבא** מסביר שהכפילות הכרחית כדי להגדיר ולהבין את שני המקומות. הוא מביא אנלוגיה מהפסוק "תושב כהן ושכיר לא יאכל קדש". גם שם, התורה הייתה צריכה לכתוב את שניהם, כי אחרת היינו מפרשים לא נכון (למשל, ש"תושב" שהוא עבד נרצע עד היובל הוא בעצם שכיר זמני). ככה גם כאן, אילולא נכתבו שניהם, היינו חושבים ש"קודש" פירושו "פנימה". הכפילות מלמדת ש"קודש" הוא ההיכל, ו"פנימה" הוא קודש הקדשים.
- **אביי** מקשה על האנלוגיה. במקרה של תושב ושכיר מדובר בשני אנשים שונים, אבל כאן, הכניסה לקודש הקדשים היא דרך ההיכל, ככה שהדם נפסל כבר בכניסה להיכל! **אביי** מציע שהכפילות נדרשת למקרה שהכניסו את הדם לקודש הקדשים "דרך גגים" (דרך העליות והלולים שבגג שבמקדש ולא דרך ההיכל).
- **רבא** דוחה את התירוץ של **אביי**, כי הפסוק מדבר על "הבאה של הדם", שהיא דרך הפתח. לכן הוא מציע הסבר אחר: כשאדם מתכוון מראש להכניס את הדם לקודש הקדשים, הוא לא נפסל בכניסה להיכל, אלא רק כשהוא מגיע ליעדו הסופי, ואם נכנס רק להיכל הוא כשר.
- **רבא** ממשיך ומעלה שאלות דומות, שנותרות ללא הכרעה ("בתיקו"):

1. **פר העלם דבר שהוכנס לקודש הקדשים:** הדם הזה מצוותו בהיכל. אם הכניסו אותו לקודש הקדשים, האם הוא נפסל? השאלה היא: האם הפסול של "פנימה" תלוי בפסול של "הקודש" (וכאן אין פסול בהיכל), או שמא כל כניסה למקום שהוא לא מקומו פוסלת?
2. **דם יום כיפור שהוצא והוחזר:** דם זה מצוותו בקודש הקדשים. אם הכהן הוציא אותו להיכל לאחר מצוותו, וחזר והכניסו, האם הוא נפסל? השאלה היא: האם המקום עדיין נחשב "מקומו", או שמא "הואיל ונפק – נפק", והוא נחשב כמי שנכנס מחדש למקום לא שלו?
3. **דם יום כיפור שהוצא אל המזבח הפנימי והוחזר:** אם הדם הוצא מקודש הקדשים, ולאחר הזאות הפרוכת הוצא אל המזבח הפנימי להזות עליו, ואז הוחזר לאזור שבין המזבח לפרוכת, האם הוא נפסל? השאלה היא: האם זו עדיין תנועה בתוך "מקום אחד" (ההיכל), או שמא גם היציאה הזאת נחשבת יציאה גמורה שפוסלת אותו בחזרתו?